v jiném postupu, např. při místním šetření nebo při daňové kontrole. Namítat lze také podjatost znalce a tlumočníka.

O vyloučení úřední osoby rozhoduje úřední osoba stojící v čele správce daně (např. ředitel finančního úřadu). Rozhodnutí se doručuje dotčené úřední osobě a daňovému subjektu. Proti rozhodnutí nelze uplatnit opravné prostředky.

JUDIKATURA

Pro posouzení vlivu trestního oznámení na podjatost úřední osoby ve smyslu § 77 odst. 1 písm. c) zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, je třeba zjistit, kým bylo podáno, jaké a čí trestné činnosti se mělo týkat a jaký byl výsledek šetření.

Rozsudek NSS ze dne 12. 10. 2016,
čj. 2 Afs 203/2016-49, www.nssoud.cz

1.1.3 Jednací jazyk

Při jednání před správcem daně je **jednacím jazykem** čeština. Také písemnosti musí být vyhotoveny v českém jazyce. Písemnosti vyhotovené v jiném jazyce musí být přeloženy do českého jazyka, příp. opatřeny úředním překladem, pokud správce daně nestanoví jinak. § 76 DŘ

Kdo neovládá český jazyk, má právo na tlumočníka, kterého si obstará na své náklady.

Právo na tlumočníka je ústavním právem podle čl. 37 odst. 4 Listiny: *„Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.“*

JUDIKATURA

Správce daně je povinen připustit tlumočníka při každém úkonu, který se za přítomnosti toho, kdo o tlumočníka požádal, provádí, ledaže by z okolností případu bylo patrné, že se jedná o požadavek, který má mařit či jinak bezdůvodně ztěžovat či zdržovat postup v řízení.
Lze-li mít na základě skutkových okolností za to, že ten, kdo před správcem daně má jednat, tlumočníka potřebuje, třebaže o něj sám výslovně nepožádal, je správce daně povinen dotyčnou osobu způsobem jí nepochybně srozumitelným a pro ni pochopitelným poučit, že má právo na tlumočníka, kterého si ona sama opatří nebo který v případě, že si jej sama neopatří, se daňového řízení zúčastní na výzvu správce daně ve smyslu § 30 odst. 2 písm. b) zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Dále je třeba dotyčnou osobu poučit o tom, že náklady na tlumočníka, ať již si jej opatří sama, anebo se tento řízení zúčastní na výzvu správce daně, ponese zásadně ona osoba sama.

Rozsudek NSS ze dne 26. 10. 2007,
čj. 2 Afs 36/2007-84, č. 2539/2012 Sb. NSS, www.nssoud.cz

Občan České republiky příslušející k **národnostní menšině**, tradičně a dlouhodobě žijící na území České republiky, má právo činit podání a jednat v jazyce své národnostní menšiny (viz z. č. 273/2001 Sb.). Pokud správce daně nemá úřední osobu, která ovládá jazyk národnostní menšiny, přizve k jednání tlumočníka. Náklady na tohoto tlumočníka nese správce daně.

Z důvodové zprávy k návrhu daňového řádu vyplývá, že v případě slovenského jazyka ve většině případů postačí znalost úřední osoby.

Správce daně ustanoví tlumočníka znakové řeči, příp. prostředníka, **osobě neslyšící**. Prostředník bude také stanoven osobě hluchoslepé.

1.1.4 Informační povinnost správce daně

§ 56 DŘ

Správce daně má zákonem stanovenou **informační povinnost**. Jedná se o povinnost správce daně zveřejnit úřední hodiny pro veřejnost a pracovní dobu podatelny, elektronickou adresu své podatelny, formy technického nosiče datových zpráv, formáty a struktury datových zpráv, další možnosti učinit podání pomocí jiných technických prostředků, čísla účtů správce daně, druhy daní, které lze platit inkasem. Správce daně také zveřejňuje informace o právních předpisech, které se vztahují k jeho působnosti.

Zveřejnění těchto údajů zajistí správce daně na své úřední desce a způsobem umožňujícím dálkový přístup. Ministerstvo financí zveřejňuje příslušné informace na svých internetových stránkách (www.mfcr.cz).

1.1.5 Povinnost mlčenlivosti

§ 9 odst. 1 DŘ

Osoby zúčastněné na správě daní a úřední osoby jsou povinny za podmínek stanovených daňovým řádem nebo jiným zákonem zachovávat mlčenlivost o všem, co se v souvislosti se správou daní dozvěděly.

§ 52 DŘ

Povinnost mlčenlivosti se vztahuje nejen na úřední osoby, ale také na osoby zúčastněné na správě daní. Povinnost zachovávat mlčenlivost o všem, co se úřední osoby a osoby zúčastněné na správě daní dozvěděly při správě daní a v souvislosti se správou daní o poměrech jiných osob, je jednou ze základních zásad správy daní. Daňový subjekt není vázán povinností mlčenlivosti o informacích získaných nebo použitých při správě jeho daní.

Daňový subjekt může správce daně nebo jinou osobu zúčastněnou na správě daní zprostit povinnosti mlčenlivosti, a to s uvedením rozsahu údajů a účelu zproštění.

Smyslem existence povinnosti mlčenlivosti je nutnost chránit informace získané o daňovém subjektu a motivovat tím daňové subjekty k dobrovolnému plnění svých povinností. Zákon přesně stanoví, ve kterých případech je oprávněn správce daně informace týkající se daňových subjektů zveřejňovat a poskytovat jiným subjektům, a to z důvodu vyššího veřejného zájmu.

Daňovým tajemstvím nejsou chráněny informace veřejně známé nebo zobecněné informace. Za porušení mlčenlivosti se nepovažuje poskytnutí informací mezi úředními osobami téhož nebo jiného správce daně. Porušením povinnosti mlčenlivosti také není zveřejnění zobecněných informací anebo informací veřejně známých nebo dostupných veřejnosti z informačních systémů veřejné správy.

§ 53 DŘ

!

O porušení povinnosti mlčenlivosti nejde, poskytne-li správce daně informace získané při správě daní zákonem vyjmenovaným subjektům k přesně vyjmenovaným účelům. Jedná se o Finanční analytický úřad, Úřad pro hospodářskou soutěž (do června nebo července 2017), koordinační orgán veřejné podpory (od června nebo července 2017), soud, správní orgán (který vede řízení o správním deliktu týkající se porušení povinnosti při správě daní), Ministerstvo práce a sociálních věcí, zdravotní pojišťovny, Nejvyšší kontrolní úřad, Český statistický úřad, Komoru daňových poradců nebo Českou advokátní komoru, příslušný orgán veřejné moci (pro projednání nároku podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti – notářský řád), Veřejného ochránce práv. Mlčenlivost je také prolomena vůči státnímu zástupci nebo vůči soudu po podání obžaloby, a to pro účely trestního řízení v souvislosti s daňovými a poplatkovými trestnými činy a dalšími trestnými činy. Správce daně má také oznamovací povinnost podle trestního řádu. S účinností od 1. 1. 2012 je upraveno další

prolomení mlčenlivosti, a to vůči Generální inspekci bezpečnostních sborů (§ 40 zákona č. 341/2011 Sb.) a vůči specializovaným útvarům Policie České republiky (§ 71a zákona č. 273/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Porušení povinnosti mlčenlivosti má charakter přestupku, za který lze fyzické osobě uložit pokutu do 500 000 Kč. § 246 DŘ

1.2 Daňový subjekt

Daňovým subjektem je osoba, kterou zákon označuje za daňový subjekt, anebo osoba, kterou zákon označuje jako poplatníka nebo jako plátce daně. § 20 odst. 1 DŘ

Na správě daní se účastní daňové subjekty a třetí osoby. Nejedná se pouze o účastníky řízení, jelikož jejich procesní práva jsou dána i mimo probíhající řízení, např. v rámci vyhledávací činnosti správce daně. Daňové subjekty a třetí osoby jsou považovány za **osoby zúčastněné na správě daní** (§ 5 odst. 3 DŘ).

Aby byla fyzická nebo právnická osoba daňovým subjektem, poplatníkem nebo plátcem daně, musí to vyplývat ze zákona. Zákon buď považuje příslušnou osobu za daňový subjekt, za poplatníka, anebo ji považuje za plátce daně. **Poplatníkem** je obvykle osoba, jejíž příjmy jsou přímo podrobeny zdanění. **Plátcem daně** je obvykle osoba, která pod osobní majetkovou odpovědností odvádí správci daně daň vybranou od poplatníků. Pojem daňový subjekt používají daňové zákony v případech, kdy stanoví povinnosti nebo přiznávají práva poplatníkovi i plátci daně, nebo v případě právního nástupce, který vstupuje do práv svého předchůdce a stává se daňovým subjektem, nebo v případě osoby povinné k placení peněžitého plnění v rámci dělené správy.

Stejná procesní práva a povinnosti jako daňový subjekt má při správě daní **osoba spravující pozůstalost, svěřenský správce a insolvenční správce** (§ 20 odst. 3 DŘ). Přitom se nejedná o zastoupení. Za osobu spravující pozůstalost se považuje od 1. 1. 2014 správce pozůstalosti nebo vykonavatel závěti, dědic nebo dědicové, soudem jmenovaný likvidační správce (§ 1677 NOZ). Svěřenský správce spravuje majetek ve svěřenském fondu (§ 1448 a násl. NOZ).

Plátcova pokladna je organizační jednotka plátce daně, kde dochází k výkonu povinností stanovených daňovým zákonem, zejména vybírání, srážení nebo zajištění daně, kde jsou k tomu uloženy potřebné doklady, a stanoví tak zvláštní daňový zákon. Plátcova pokladna vykonává práva a povinnosti plátce daně a je pro ni místně příslušným správcem daně ten správce daně, v jehož obvodu územní působnosti je umístěna. Plátcova pokladna se používá při správě povinností plátce daně z příjmů ohledně srážkové daně a daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti (viz ZDP). § 21 DŘ

1.3 Třetí osoby

Třetí osoby jsou vymezeny negativním způsobem tak, že jsou jimi osoby jiné než daňový subjekt a mají práva a povinnosti při správě daní. § 22 DŘ

Mezi třetí osoby patří např. svědci, znalci, tlumočníci, ručitelé, poddlužníci, osoby mající povinnost součinnosti, odborní konzultanti.

§ 31 DŘ

Odborný konzultant je institut, který zavedl daňový řád z důvodu zlepšení postavení daňového subjektu. Odborný konzultant je typem třetí osoby, která má zajistit pomoc daňovému subjektu, popř. jeho zástupci, v jednání před správcem daně, zejména v odborných otázkách, a to v návaznosti na čl. 37 odst. 2 Listiny: *„Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení."*

Odborný konzultant je osoba, kterou si může přibrat k jednání před správcem daně daňový subjekt nebo jeho zástupce, a to zejména z důvodu pomoci v právních nebo jiných odborných otázkách. Odborný konzultant není zástupcem daňového subjektu, jeho účast slouží daňovému subjektu či jeho zástupci pro konzultaci otázek, k nimž nemá daňový subjekt potřebné znalosti; má pouze právo spoluúčasti na jednání, nemůže vystupovat samostatně a nemusí dokládat svou odbornost.

§ 57 až 59 DŘ

V rámci součinnosti mají třetí osoby, a to buď orgány veřejné moci, anebo fyzické a právnické osoby, povinnost poskytovat správci daně údaje na vyžádání anebo přímo ze zákona. Jedná se o tzv. **poskytování informací** správci daně.

Obecnou povinnost poskytnout údaje na vyžádání správce daně mají orgány veřejné moci a osoby, které vedou evidenci osob nebo věcí, poskytují plnění, které je předmětem daně, provádějí řízení v případech, jejichž předmět podléhá daňové povinnosti, získávají jiné údaje nezbytné pro správu daní.

Speciální povinnost poskytovat konkrétně zákonem vymezené údaje mají na vyžádání správce daně zdravotní pojišťovny, banky, pobočky zahraniční banky, spořitelní a úvěrní družstva a platební instituce, provozovatelé poštovních služeb, podnikatelé poskytující veřejně dostupnou telefonní službu, vydavatelé periodického tisku. Z těchto subjektů jsou banky, pobočky zahraniční banky a spořitelní a úvěrní družstva a platební instituce považovány za **poskytovatele platebních služeb**.

Správce daně je oprávněn si vyžádat potřebné údaje pouze v případě, že je nelze získat z jeho vlastní úřední evidence, případně od jiného orgánu veřejné moci.

Bez vyžádání správce daně mají povinnost předávat údaje kontrolních zjištění Nejvyšší kontrolní úřad a další kontrolní orgány.

Orgány veřejné moci a osoby, které mají listiny a další věci nezbytné pro správu daní, které mohou být důkazním prostředkem, jsou povinny na vyžádání správce daně listiny nebo jejich kopie a jiné věci vydat nebo zapůjčit k ohledání (§ 93 odst. 4 DŘ).

Speciální oznamovací povinnost je stanovena v § 38t ZDP, a to pro pojišťovny (sdělení výplaty pojistného nad 25 000 Kč), pro poplatníky DPFO a DPPO (oznámení kontraktu s „daňovým nerezidentem", na jehož základě může dojít ke vzniku stálé provozovny) a pro orgány Celní správy České republiky, jde-li o darování movitého majetku z ciziny nebo do ciziny. Daňový řád již nestanoví oznamovací povinnost, která vyplývala pro poplatníky daní z příjmů z ustanovení § 34 odst. 5 ZSDP.

JUDIKATURA

!

Daňový řád v § 57 odst. 3 správci daně výslovně umožňuje vyžadovat od poskytovatelů platebních služeb pouze údaje o majitelích účtů, nikoliv o jejich disponentech. Jak v napadeném rozsudku konstatoval městský soud, údaje o osobách s dispozičními právy k určitým účtům nejsou údaji nějakým způsobem zahrnutými již v údajích o majiteli účtu, nýbrž jsou odlišnými údaji o jiných osobách, do jejichž práv by bylo poskytnutím těchto údajů zasaženo. Znění zákona v tomto případě neobsahuje žádné nejasnosti, které by měly být odstraněny výkladem.

Rozsudek NSS ze dne 25. 10. 2016,
čj. 4 Afs 177/2016-35, www.nssoud.cz